

panelið

Arbeiðskvinnudagurin — 8. mars

Kvinnuárið fór aftur um bak uttan at nakað hóvasták var gjort burturúr tí her heima. Teir báðir sonevndu »verkamannaflokkarnir«, tjóðveldis- og javnaðarflokkarnir, hildu sum vera man onga orsök vera til í kvinnuárinum at spilla nakra av teirra vælnýttu svertu til at lýsa stöðu kvinnunar í samfelagnum. Kanska 14 hevði onkran stubba undir Óla Andnegl. Sosialurín hevði helst eisini eitt eiti av einari oddagrein um hendan spurning. Men so man eisini alt vera sagt. — Og nú er so arbeiðskvinnudagurin, ið var tann 8. mars, farin við somu heilsan frá hesum undangongumunnum.

Tá ið so er vorðið, kann ein ikki annað enn undrast á, hvat man ligga sum grund fyri einari slíkari likasælu yvirfyri hesum spurningi, ið ein vildi hildið átti teirra størsta áhuga. Men tógn kann eisini tala, og sum sagt verður í danskari yrking: »Den der ikke siger noget blir selv/formuleret/magten taler gennem hans lukkede mund.« Hvat er tað tá, sum í hesum máli hevur læst mussaskðið á hesum annars so munnfimu monnum?

Tað hava til allar tíðir verið margar ymiskar hugsanir um kvinnuspurningin, hvør orsøkin var til hann, hvussu kvinnufriðgeringin kundi vinnast, og hvørjum striðast skuldi ímóti.

Tað hava verið fólk, ið hava hildið, at grundin var lögð av náttúrunnar hond, at tað var guðs vilji, og at menniskjuni ikki kundu broyta nakað við hesa stöðuna. Onnur funnu orsøkina í biologiuni. Allar hesar læru hjálptu meira og minni beinleiðis til at upphalda teirri vánaligu sosialu sum politisku stöðu kvinnunnar vóru í, ella eisini víðferdu tær, at kvinnur gjørdust enn meira endaliga, sexualt sum sosialt trælkaðar.

Men serstakliga eiga tær borgarligu kvinnusakskvinnurnar (feministarnir) at verða nevndar. Feminisman er ein hugsan um kvinnufriðgeringina, sum einamest hevur sín uppruna í striðnum hjá borgara- og smáborgarkvinnunum fyri fullum javnrættindum við menninar í sínu egnu stætt. Krøv borgarligu kvinnusakskvinnurnar vóru í høvudsheitum at fáa lögfest rættindi til lutteku í politiska lívinum, at koma undir somu arvalöggávu sum maðurin, ráðarætt yvir egnari inntøku, o.s.fr.

Hóast tær borgarligu kvinnusakskvinnurnar stundum kundu tykjast at standa langt frá hvørjari aðrari í ymiskum spurningum, høvdu tær tó altíð ta hugsanina felags, at kvinnufriðgeringin kundi vinnast innanfyri tey mark, ið borgarliga samfelagsskipanin setti. Kvinnustríðið gjørdist soleiðis eitt strið móteggis manninum, og ein spurningur, ið kundi loysast av hvørjari kvinnu einsæris. Borgarliga kvinnurorslan gjørdist tí neyðturvuliga ein rørsla, ið ætlaði

sær at vinna á mál gjøgnum ábótapolitikk.

Av hesum ávum tóku socialistiskt sinnaðar kvinnur seg saman og stovnaðu socialistisku kvinnurørslna, ið skuldi savnað allar kvinnur, ið savnast kundi, til strið fyri kvinnufriðgeringina á grundarlag arbeiðskvinnunnar. Samstundis sum socialistiska kvinnurørslan góðtók og stuðlaði mong av teimum kravum borgarligu kvinnusakskvinnunnar settu fram, gjørdi hon tað greitt, at kvinnufriðgeringin einans kundi gerast veruleiki gjøgnum eitt politiskt striðsgrundarlag, ið rakk væl longri enn kvinnusakskvinnunnar kundu góðtaka.

Støða kvinnunnar var á sama hátt sum øll samfelagsfyrirbrigdi annars udnirgivin teimum samfelagsligu lógnum. Hon var treytað av teimum til eina og hvørja tíð galdandi framleiðslu- og ognarvirskaftinum.

I søgu manna hava funnist samfeløg, har kvinnan ikki einans hevur verið javnmætt við mannin, men eisini hægri enn hann. Men so hvørt menniskjuni hava ment um sína framleiðslu og fingið annan búskap, onnur framleiðslu- og ognarvirskafti, hava øll samfelagsfyrirbrigdi skifti týðning hareftir — eisini hvat víðvikur stöðu kvinnunnar.

Grundarlagið fyri kvinnuspurninginum, sum vit kenna hann í borgarliga samfelagnum, var lagt við uppkomu kapitalistiska idnaðarsamfelagsins. Tær stóru broytingarnar av framleiðslutólum máðu nevnliga stóðið undan familjuni sum framleiðslueind og gjørdu tað neyðugt, at kvinnurnar fóru inn í verksmiðjurnar at arbeiða. Kvinnurnar úr arbeiðarastættini vóru á hendan hátt fyri ein part javnstillaðar við mannin úr arbeiðarastættini — økonomiskt

og sum arbeiðsmegi. Men søgan hjá borgarligu samfelagsskipanini visur okkum, at tá saman um kom, var borgarligi framleiðslu-hátturin ikki mentur at loysa kvinnuspurningin.

Víst so hava kvinnurnar í einstøkum londum vestanfyri fingið

Í dag:



Tummas í Dali

týðandi krøv eftirlíkaði. Men kvinnuspurningurin er kortini ein so týðandi samfelagsspurningur enn í dag, at tað ikki slepst uttan um hann. Tað krevst nevnliga væl meira til at loysa slíkar spurningar enn einstøk krøv fest á blað í löggevubókum. Slík eftirlæti eru avgjort hægri útbúgving, men næringatalið á kvinnum á hægri útbúgving er tann dagin í dag ikki komið á hædd við næringatalið á monnum.

Hesi eftirlæti hava heldur ikki

kunnað byrgt fyri, at kvinnurnar eru ein tann meinst rakti bólkurin í teirri miðvisu kapitalistisku miðsavnani. At skokjuvirksemið trívst so væl sum ongantið fyrr í londunum vestanfyri. At vesturheimurin hevur gjørt pornografiina til stórind. Og tey hava enn minni kunnað loyst dilemmaðið í kapitalistiska framleiðsluháttinum í samband við kvinnuspurningin, nevnliga at vissa øllum kvinnum trygg arbeiðspláss og tryggá lønarinnøkku, samstundis sum grundarlagið verður tikið undan heimaarbeiði teirra. Og taka vit familjuna við, so er greitt, at tann stóðugt vaksandi penningin um allan vesturheimin forðar fyri einum sunnum familjulívi.

Arbeiðskvinnuspurningurin er tí ikki ein frá samfelagnum atskiltur spurningur, men ein spurningur, ið er nærtengdur saman við alla borgarligu samfelagsskipanina. Já, ein spurningur, sum í seinasta enda botnar í sjálvum tí borgarliga framleiðsluháttinum. Ein partur av spurninginum um friðgeringina av allari arbeiðsmannastættini frá kapitalistiskari útpining.

Hetta var og er í stuttum almenna stóðið hjá socialistisku kvinnurørslni. Og tað var henda rørsla, sum í Keypmannahavn í 1910 tók tað avgerð, at 8. mars skuldi gerast serstakur alheimsarbeiðskvinnudagurin á sama hátt sum 1. mai er serstaki alheimsarbeiðsmannadagurin.

Vildi tað tí ikki verið burturvið at hugsa sær, at teir leiðandu yrkispolitikkarnir í tjóðveldis- og javnaðarflokkunum fóru undir eitt virksemi, sum í seinasta enda tók alt grundarlagið undan teirri samfelagsskipan, teir í so mong ár hava roynt at umsití og fjálga um?

Tummas í Dali

Upsin hjá Birgir

I dagblaðnum næstseinasta friggjadag hevur Birgir Danielssen, fiskasølustjóri, nakrar hugleiðingar um ráfiskagrunnin og um virki hansara. Nakað av tí, sum Birgir ferir fram um prisásetan av upsa er, um ikki skeiðt, so í hvussu er so mikið misvisandi, at eg fari at loysa mær at gera nakrar viðmerkingar til hetta og annað ráfiskagrunninum viðvíkjandi.

Birgir visir á, at veriðingarpururin á upsa er so lágur, at menn neyvan fara at royna fyri hendan pris, og hetta er rætt. Samstundis heldur Birgir, at dekningsavlopið til virkini fyri upsa er ov stórt, og nevnr hann í hesum viðfangi, at í dag gevur upsi í meðal til pris og dekningsavlop 1,50 kr., og tá virkini rinda 68 øyru fyri upsan, so

verður úrslitið tað, at virkini fáa 82 øyru í dekningsavlopið, sum svarar til 82% av avreiðingarpurinum, og hetta fyrkemur jú at vera heilt órimligt. Hetta er bara ikki rætt, í hvussu er ikki heilt rætt. Tá avrokningarpurir seinast vóru settir tann 4. mars, var samb. upplýsingar frá fiskasøluni avlopið fyri upsa til pris og dekningsavlop 1,20 kr. Avrokningarpururin varð 68 øyru, so meðal dekningsavlopið er 52 øyru. At hetta so møguliga eisini er ov høgt er so ein onnur søk. Avrokningarpuririr verða jú ásettir 14. hvønn dag samb. lótingslóg. Tað kann tí sjálvsagt henda, at ein prishækkan mitt í einum skeiði, kann geva virkjum ein vinning, men hann varir bert til nýggir avrokningarpurir verða settir, og tað eru teir

longu, tá hendan grein verður lís. Tað mótsatta ger seg jú galdandi, tá útflutningspurisrinn fara hinvegin. Men við óbroyttum avreiðingarpurinum verður tað so grunnurin, sum fær hendan vinning. Tá Birgir skrivur, at tøluni fyri brosmu eru enn meira órimlig, so man hetta vera ein misskiljing, tí í dag er avlopið til pris og dekningsavlop fyri brosmu yvir 52 cm. kr. 1,22. Purisurin er 74 øyru, so har verða 50 øyru til virkið.

Hetta við upsanum er kanska eitt dømi um veikleika at ætlanini við ráfiskagrunninum, sum jú er at tryggja javnan pris yvir eitt longri tíðarskeið. Avreiðingarpuririr verða jú ásettir fyri 4 mánaðar í senn. Og teir skulu kunngerast í seinasta lagi tann

Framhald á síðu 10

viðmerkingar

Hvat biða tit eftir?

Um fiskimarksspurningin skrivur 14. September í oddagrein:

— Um alt landið verður spurt, hvat biða lögting og landsstýrið eftir í fiskimarksmálinum? Hetta spyrja ikki minst landsins fiskimenn, ið siggja, hvussu fremmand veiðifor grópa grunnar okkara sum ongantið áður við trolu og gornum. Hvussu leingi skulu vit tola, at vit bert hava rætt at veiða fimta hvønn fisk, ið veiddur verður undir Føroyum? Hvussu leingi skal slíkur ágangur móti livsáðugamálum fólksins verða tóldur?

Beiskleiki

Um havrættarráðstevnuna skrivur Dimmalætting í oddagrein:

Annaðhvørt nú havrættarstevnan hesa ferð kemur at geva beinleiðis úrslit ella ikki, so koma áhugamál ymsra landa at bera ímóti hvørjum øðrum, so at neyðugt verður at taka upp samráðingir hesum viðvíkjandi millum land og land í komandi árum fyri ikki at koma heiminum undan tvørleikum á alskyns hátt. Verður ikki borið at við skili og sátti, so skjótt seg upp ímillum tey ein beiskleiki, sum eisini á annan hátt gongur frá havsýtni og í botn.

Húsa- og íbúðarviðurskipti

Kvinnutiðindi skrivur í oddagrein m.a.:

Tað kann ikki sigast, at Havnin er eitt paradís í so máta. Tvørturímóti. Púra ófatiligt fyri okkum at skilja, hví politikkararnir litið og einki gera við henda spurning. Oftast fært tú sum svar: Húsálansgrunnurin er vaksn við so og so nógvum miljónum: OK! Men tað skilja familjur litið av, tá tær alsamt skulu búgva undir so alt met vánaligum og dýrum íbúðum, og tá grundstýkkjaprisurin er so høgur, at eingin útvegur finst.

Kreppur

av sær sjálvum

Tiðin skrivur um »eplakreppuna«:

— Vit eru von við, at allar »kreppur« koma bara soleiðis av sær sjálvum, »taka seg upp« sum krim og farsóttir.

Til dømis oljukreppan. Hon tók seg upp, tí hinir ræðuligu arabarar skikkaðu sær so illa. Aftan á er tó komið fram, at tað vóru hini stóru oljumonopolini, oljukapitalistarnir í Vesturheiminum, sum settu »kreppuna« í verk — og vunnu hóp av peningi upp á hana!